

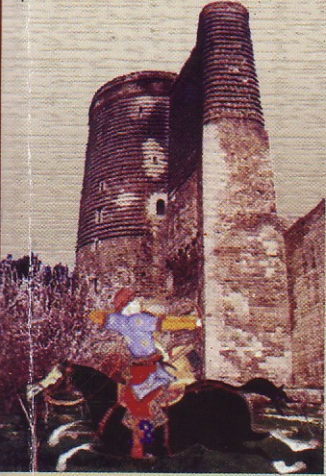

XƏZƏR UNIVERSİTƏSİ

KHAZAR UNIVERSITY

Azerbaijan in World Literature

AZƏRBAYCAN DÜNYA ƏDƏBİYYATINDA

Beynəlxalq Simpoziyumun materialları

**Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyinin və
Xəzər Universitetinin yaranmasının
20 illiyinə həsr olunur**

BAKI YESENİNİN VƏSFİNDƏ**İsaxan İsaxanlı***(Xəzər Universitəsi / Azərbaycan)*

Azərbaycan tarix boyu Qafqazın bir hissəsi kimi öz coğrafiyası, adət-ənənələri, təbiəti və digər özəllikləri ilə səyahətçiləri, yaradıcı insanları həmişə cəlb etmişdir. Bu mənədarus şair və yazıçıları da istisna deyillər. Müxtəlif vaxtlarda rus şair və yazıçıları Qafqazda, o cümlədən Azərbaycanda olmuş, onun ədəbiyyatı, mədəniyyəti, təbiəti, insanları, adət-ənənələri ilə tanış olmuş və öz təəssüratlarını müxtəlif janrlarda yazılmış əsərlərində qələmə almışlar.

Məşhur Norveç yazıçısı, 1920-ci il ədəbiyyat üzrə Nobel mükafatçısı Knut Hamsun (1859-1952) özünün Qafqaz səfərlərindən bəhs edən "Nağıllar diyarında" əsərində A. S. Puşkin (1799-1837) və M. Y. Lermontovun (1814-1841) Qafqaz "səfərlərini" nəzərdə tutaraq yazır ki, rus çarı məşhur rus şairlərini Qafqaza sürgünə göndərir, Qafqaz isə sürgünlükdən çıxaraq onlar üçün ilham mənbəyinə çevrilir.

V.Q.Belinski (1811-1848) də bu diyarda olmuş rus şairlərinin yaradıcılığında Qafqazın yerini yüksək qiymətləndirir və Qafqazı daha obrazlı şəkildə - "poeziya beşiyi" adlandırır.

1828-ci ildə Azərbaycanın bir hissəsinin Rusiyaya birləşməsi də rus şair və yazıçıların Azərbaycanla marağının artmasında müəyyən rol oynadı.

19-cu əsrin 1-ci yarısında Qriboyedov (1795-1829), Puşkin (1799-1837), Lermontov (1814-1841), Bestujev-Marlinski (1797-1837), əsrin 2-ci yarısında Y. Polonski (1819-1898), N. Ostrovski (1823-1886), A. Çexov (1860-1904), M. Qorki (1868-1936) kimi rus məşhurları Azərbaycanda olmuşlar. Azərbaycanın və Rusiyanın qabaqcıl ziyalıları arasında olan Bakıxanov-Qriboyedov, Bakıxanov-Puşkin, Bestujev Marlinski-Axundov, Zərdabi-Tolstoy və s. dostluq münasibətləri də heç şübhəsiz sonrakı dövrlərdə Azərbaycan-rus mədəni əlaqələrinin inkişafında və rus şair və yazıçıların Azərbaycanla bağlılığında az rol oynamamışdır.

20-ci əsrin əvvəllərində, inqilaba qədərki dövrdə yenə bir sıraya rus şair və yazıçıları, o cümlədən V. Bryusov (1873-1924), A. Kuprin (1870-1938), İnkilabdan sonrakı dövrdə M. Qorki (1868-1936), V. İvanov (1866-1949), V. Xlebnikov (1885-1922), S. Qorodetski (1884-1967), V. Kamenski (1884-1961), N. Tixonov (1896-1979), A. Fadeev (1901-1956), D. Bednı (1883-1945), S. Yesenin (1895-1925), V. Mayakovski (1893-1930), V. Kirşon (1902-1938), İ. Utkin (1903-1944), N. Aseev (1889-1963), P. Antoqolski (1896-1978), K. Simonov (1915-1979), M. Aliqer (1915-1992), V. Luqovski (1901-1957), A. Adalis (1900-1969), Y. Dolmotovski (1915-1994) və s. rus məşhurları Bakıda olmuşlar.

Demək olar ki, Sovet hakimiyyəti illərində Bakıya gəlmiş bir rus şairi belə bu şəhərin gözəlliklərini vəsf etmədən getməmişdir. Bu, bir tərəfdən Sovet hakimiyyətinin "xalqlar dostluğu" siyasətinin təsirindən doğurdusa, digər tərəfdən

də, Bakının gözəlliyi, Azərbaycanın zəngin mədəniyyəti, xalqımızın adət-ənənələri, qonaqpərvərliyindən irəli gəlirdi. Yuxarıda adı çəkilən şairlərin, eləcə də bir sıra digər rus şairlərinin Azərbaycanla bağlı şeirlərinin dilimizə tərcüməsi (ümumilikdə 35 müəllifin 68 şeiri) “Rus şairləri Azərbaycan haqqında” adlı kitabda¹ verilmişdir.

Bakıya gələn şairlərin əksəriyyəti üçün Bakı, əsasən, bir səfər xarakteri daşısa da, onlardan bəziləri, o cümlədən V. İvanov, S. Qorodetski, V. Xlebnikov, S. Yesenin müəyyən müddət Bakıda yaşayıb-yaratmışlar.

V. İvanov təxminən 5 ilə yaxın Bakıda yaşamış, Bakı universitetində müəllimlik etmişdir. O, filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsinə və professor elmi adını məhz burada – Bakıda almışdır.

S. Qorodetski də bir müddət Bakıda yaşamış, Azərbaycan Demokratik Respublikası dövründə bir neçə ədəbi cəmiyyətin üzvü olmuş, neftçi fəhlələrin həyatı ilə bağlı şeirlər yazmışdır.

Şərq mövzusu ilə ciddi maraqlanan V. Xlebnikov bir neçə dəfə Bakıda olmuş, Nizaminin “Leyli və Məcnun” poemasının təsiri altında “Leyla və Mədlum” adlı bir poema da yazmışdır. Həyatının sonuna yaxın o, yenidən Bakıya gəlmiş və bir müddət burada yaşamışdır.

Dahi Rus şairi Serqey Yesenin isə, demək olar ki, yaradıcılığının ən məhsuldar dövrünü məhz Bakıda yaşamışdır. Elə Bu yazıda məqsədimiz də Bakı Yeseninə vəsfində tanıtmaqdır.

Əslində Puşkin və Lermontovun Qafqaz səfəri kimi, Yesenin Bakı səfərini də müəyyən mənada “sürgün” kimi (daha doğrusu “kənüllü sürgün” kimi) qəbul etmək olar. Şair Bakıda olarkən yazdığı “Стансы” şeirində buna işarə edərək “mils-lərlə bacarmadığından onların əlindən Moskvadan uzun müddətə qaçdığı” yazır².

Doğrudur, Yesenin Qafqazla ilk tanışlığı onda heç bir xoş təəssüratlar oymamış, əksinə onu məyus etmişdir. O, bu haqda 1920-ci ilin avqustunda E. İ. Lifşiçə məktubunda yazır: “Bu gün səhər biz Kislovodskdən Bakıya yola düşdük və indi, vaqonun pəncərələrindən bu Qafqaz peyzajlarını seyr edərkən içimdə nə isə bir narahatlıq keçirirəm. Mən bu yerlərdə ikinci dəfəyəm və heç başa düşmürəm ki, bu yerlər bizdə Terekin, Kazbekin, Dəryalın və s. obrazlarını yaradanları nə ilə valeh ediblər. Boynuma alım ki, Ryazan quberniyasında mən Qafqazla bağlı daha zəngin idim, nəinki burda” (11-12 avqust, Kislovodsk-Bakı qatarı)³.

Bununla belə, onun məhz Kislovodsk-Bakı qatarında şahidi olduğu kiçik bir epizod «Сорокоуст» poemasının yazılması ilə nəticələndi və sonradan Qafqaz, o cümlədən Bakı, demək olar ki, Yesenin poeziya beşiyinə çevrildi.

Yesenin Bakıda bir neçə dəfə olsa da, onun yaradıcılığının “Bakı dövrü” dedikdə onun Bakıya son 3 səfəri (20 sentyabr – 6 oktyabr 1924; 30 mart – 25 may

¹ Rus şairləri Azərbaycan haqqında. Bakı, Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı, 1955.

² Есенин С. А. Собрание сочинений в трех томах. Т-1, стр. 357. Москва, Издательство «Правда», 1983.

³ Есенин С. А. Собрание сочинений в шести томах. Т-6. Москва, «Художественная литература», 1980, стр. 99.

1925 və 28 iyul – 3 sentyabr 1925) başa düşülür. Yeseninın Bakı həyatı onun yaradıcılığının ən məhsuldar, ən maraqlı dövrü olmuşdur. Onun yaradıcılığını Bakısız təsəvvür etmək mümkün deyil və Bakı dövrü olmadan ümumilikdə kifayət qədər zəngin olan Yeseninın yaradıcılığı kifayət qədər kasıb görünərdi.

Təxminən 4 aylıq bu dövrdə Yeseninın Bakı mətbuatında 39 əsəri (37 şeir və 2 poema) dərc edilmişdir. Bundan başqa Yeseninın daha 7 şeiri onun Bakıda olmadığı dövrdə dərc edilmişdir. Beləliklə, 1924-1925-ci illərdə Bakı mətbuatında, 45-i (43 şeir və 2 poema) “Bakinski raboçi”, 1-i isə “Arena” qəzetində olmaqla, Yeseninın 46 əsəri (44 şeir və 2 poema) dərc edilmişdir. Yeseninın sevgi himni sayıla biləcək “İran nəğmələri” («Персидские мотивы») silsiləsindən bir sıra şeirlər burada – Bakıda yazılmışdır.

Ümumiyyətlə, “Bakinski raboçi” qəzeti Yeseninın öz əsərlərini ən çox dərc etdirdiyi mənbədir. Təsadüfi deyil ki, Rus Yeseninşünasları Bakı dövrünü Yeseninın yaradıcılığının “qızıl dövrü” adlandırır və onu Puşkin yaradıcılığının “Boldino payızı”^{*} ilə müqayisə edirlər.

Yesenin, ona böyük məhəbbətlə qollarını açmış Bakıya dərin sevgisini məşhur “Прощай, Баку!” şeirində ifadə etmişdir.

Yeseninın V. İ. Boldovkinə** həsr etdiyi “Прощай, Баку!” şeiri onun Bakını tərk etdiyi gün – “Bakinski raboçi” qəzetinin 25 may 1925-ci il tarixli 115-ci sayında dərc edilmişdi:

Прощай, Баку! Тебя я не увижу.
Теперь в душе печаль, теперь в душе испуг.
И сердце под рукой теперь, больней и ближе,
И чувствую сильней простое слово: друг.

Прощай, Баку! Синь тюркская, прощай!
Хладеет кровь, ослабевают силы.
Но донесу, как счастье, до могилы
И волны Каспия, и балаханский май.

Прощай, Баку! Прощай, как песнь простая!
В последний раз я друга обниму...
Чтоб голова его, как роза золотая,
Кивала нежно мне в сиреневом дыму¹.

^{*} Puşkin Boldinoda 1830, 1833 və 1834-cü illərdə 3 dəfə olsa da, yaradıcılıq baxımdan bu səfərlərdən ən məhsuldarı onun 1930-cu il payız səfəridir (31 avqust - 27 noyabr 1830). Bu, təxminən 3 aylıq dövrdə, “Yevqeni Oneqin” poemasının son 2 bölmü də daxil olmaqla, Puşkin 40-dan çox əsər yazmışdır. Məhz bu dövrü Puşkinşünaslar Puşkin yaradıcılığının “Boldino payızı” adlandırırlar.

^{**} Yeseninın yaxın dostu, MK-nin 2-ci katibi, “Bakinski raboçi” qəzetinin baş redaktoru P. İ. Çağının kiçik qardaşdır. V. İ. Boldovkin o vaxtlar SSRİ-nin Tehrandakı səfirliyində diplomatiok poçt xidmətində işləyirdi.

¹ Газета «Бакинский рабочий», № 115, 25 мая 1925 г.

Bu şeir əsasən Yeseninın Bakıdan ayrıldığı anda keçirdiyi hislərin, könül çırıntılarının təcəssümü olsa da, burada Bakının gözəlliyi də öz əksini tapmışdır.

Elə şeirin birinci misrasındaca şair Bakıdan ayrıldığı üçün, bir daha bu gözəlliyi görməyəcəyi üçün təəssüflənir, ayrılıq anında qəm, kədər, qorxu hisləri şairin ruhuna hakim kəsilir.

Şeirdə Bakının Türk dünyasının bir parçası olduğu cəsarətlə qeyd edilir (Прощай, Баку! Силь тюркская, прощай!), “xəzərin dalğaları”, “yasəməni tüstülər”, “balaxanı mayı” Bakının həm rəmzi, həm də gözəlliyi kimi öz tərifi alır.

Müasirlərinin xatirələrindən¹ aydın olur ki, Yesenin Bakıda olarkən içərişəhərdə, dənizkənarı bulvarda gəzib-dolaşmağı çox sevarmış. Xəzərin dalğalarını seyr etməkdən böyük zövq alan şair bu gözəlliyi həyatının ən xoşbəxt anları kimi taqəbrəcən qəlbində yaşadacağını yazır.

Şeirdə “сиреневый дым” yazarkən şair neftin istehsalı zamanı borulardan çıxan, ozamankı Bakının (elə indiki Bakının da) rəmzi olan və sanki yasəmən rəngə çalan neft tüstüsünü və bunun nəticəsində əmələ gələn “dumanlı” havanı nəzərdə tutur. Dərin bənzətmə ustalığına qadir olan Yesenin Bakı ilə vida mənzərəsini məhz Bakının rəmzi olan neftin “yasəməni tüstüləri” fonunda təsvir edir.

Qeyd edildiyi kimi, “Прощай, Баку!” şeiri “Bakinski raboçi” qəzetinin 25 may 1925-ci il tarixli 115-ci sayında dərc edilmişdir. Artıq Yesenin iki aya yaxın idi ki, Bakıdaydı (O, Bakıya martın 30-da gəlmişdi). Yesenin Bakıda şox mehribanlıqla qarşılanmış, onun iştirakı ilə bir neçə şeir gecəsi keçirilmiş, şairlə müxtəlif görüşlər təşkil edilmişdi. Həmin səfərin ən yaddaqalan günlərindən biri 1 May günü idi. 1925-ci il mayın 1-də Yesenin bütün günü Balaxanı neftçiləri və onların ailə üzvləri arasında olmuş, onlara şeirlər oxumuş, onlarla birlikdə şənələnmişdir. Həmin gün sənədli film çəkilsə də, təəssüf ki, film saxlanmamışdır. Şeirdə “balaxanski may” dedikdə, şair o günü nəzərdə tutur.

«Прощай, Баку» şeiri Yeseninın Azərbaycan dilinə sayca ən çox tərcümə edilən ikinci şeiridir*. Şeir 10 müəllif – Ələkbər Ziyatay (1955), Rəfiq Zəka (1964), Əhməd Cəmil (1974), Əliağa Kürçaylı (1975), Knyaz Aslan (2005), Firuz Mustafa (2005), Eldar Nəsibli Sibirel (2006), İsaxan İsaxanlı (2009), Hamlet İsaxanlı (2010), Eyvaz Borçalı (2010) tərəfindən tərcümə edilmişdir.

Yeseninın Bakıya məhəbbəti yalnız bu şeirlə məhdudlaşmır, o, başqa bir şeirində - «Стансы» şeirində də Bakının gözəlliyindən söhbət açır, Bakı işıqlarını ulduzlarla müqayisə edərək yazır:

¹Болдовкин В. А. Воспоминания о Есенине. <http://esenin.niv.ru/esenin/boldovkin.htm>; Хромов К. Сергей Есенин в Баку. «Коммунист Сумгаита». 3 октября, 1965; Мануйлов В. А. О Сергее Есенине. С. А. Есенин в воспоминаниях современников: В двух томах. Т-2. Москва. «Художественная литература», 1986, стр. 165-190 və s.

*Ən çox tərcümə edilən şeir «До свиданья, друг мой, до свиданья» şeiridir. Bu şeir 14 müəllif tərəfindən tərcümə edilmişdir. Вах: *Isaxan Isaxanlı*. Şeir gülüstanının təkrarolunmaz çiçəyi – Serqey Yesenin. Xəzər Universitəsi Nəşriyyatı, Bakı, sentyabr, 2010, səh. 83-104; Əli Rza Xələfli. Şeirin bənzərsiz çiçəyi. Dostum İ. İsaxanlıya məktub. “Kredo” qəzeti, № 39, 2 oktyabr 2010-cu il;

Нефть на воде,
 Как одеяло перса,
 И вечер по небу
 Рассыпал звездный куль.
 Но я готов поклясться
 Чистым сердцем,
 Что фонари
 Прекрасней звезд в Баку¹.

Yeseninın Bakı haqqında fikirlərinə, onun Bakıya məhəbbətinə yalnız onun şeirlərində deyil bəzi məktublarında və müasirlərinin onun haqqında xatirələrində də rast gəlirik.

V. İ. Boldovkinin xatirələrində oxuyuruq: “Biz evdən çıxdıq və dənizkənarı bulvara yollandıq. O necə də nüfuzetmə qabiliyyəti ilə qala divarlarını, İsmailiyyə binasını (*indiki Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin binası – İ. İsaخانlı*) seyr edir, onların tikilmə tarixi, memarları ilə maraqlanırdı. Onu hər şey maraqlandırırırdı və mən onun suallarına cavab verməyə vaxt çatdırmırdım. Bəzən də elə suallar olurdu ki, mən onlara cavab verə bilmirdim. Məsələn, “Xan sarayında sonuncu xan kim olub?”...Biz axşama qədər dənizkənarı bulvarı və İçəri şəhəri dolaşdıq, Serqey aludəçiliklə tarixi abidələrlə maraqlanırdı. Məşhur Qız qalası, köhnə saray onun diqqətini cəlb etdi”².

V. A. Manuylov Yesenin haqqında xatirələrində yazır: “Bir dəfə səhər tezdən hələ özünün şərq görkəmini saxlamış köhnə Bakını gəzməyə çıxdıq. Bakı qalasının dar küçələri, Xan sarayı, hündür minarələr Yesenini heyran etmişdi. O, şərqə çox bağlanmışdı və onun tarixi haqqında az oxuduğu və müsəlmançılığın əsil mahiyyətini yaxşı dərk etmədiyi üçün heyfislənirdi. Məni sünnilər və şeyələr haqqında, müqəddəs Şaxsey-vaxsey günündə baş verən dəhşətli qırğın, özünə işkəncə vermə mərasimi ilə bağlı sorğu-suala tuturdu. Sonra biz Qız qalasına çıxdıq və onun lap yuxarı mərtəbəsinə qalxdıq. Gəzintimiz Kubinkanı, haylı-küylü Asiya bazarını gəzməklə yekunlaşdı...Axırda biz qədim fars miniatürlərinin və əlyazma kitabların bilicisi olan bir qocaya baş çəkdik. O, rus şairini gülərliz, mehribançılıqla qarşıladı, bizi necəsə xüsusi bir üsulla hazırladığı tünd çaya qonaq etdi və Yeseninın xahişi ilə fars dilində Firdovsinin və Sədinin şeirlərindən oxudu. Artıq axşam düşmüşdü, dükanın yanından zınqırovları ilə səslənə-səslənə Qubadan və Şamaxıdan gələn karvanlar keçirdi. Hava əməlli-başlı soyumuşdu və dükanı bağlamaq vaxtı idi. Biz isə hələ də oturub “Şahnamə”nin qədim əlyazmasını bəzəyən son dərəcə gözəl miniatürləri seyr edirdik”³.

¹Сергей Есенин. Собрание сочинений в трех томах. Т-1. Москва, Издательство «Правда», 1983, стр. 359.

²Болдовкин В. А. Воспоминания о Есенине. <http://esenin.niv.ru/esenin/boldovkin.htm>.

³Мануйлов В. А. О Сергее Есенине. С. А. Есенин в воспоминаниях современников: В двух томах. Т-2. Москва, «Художественная литература», 1986, стр. 178-179.

Böyük ilhamla yazıb-yaratdığı və demək olar ki, ən gözəl lirik şeirlərinin doğulduğu Bakı Yesenin üçün doğmalaşmışdı və o, artıq Bakısız yaşaya bilmirdi. O, cəmi iki ay əvvəl (25 may 1925) “Əlvida, Bakı!” desə də Bakıdan ayrılı bilmir və növbəti dəfə (28 iyul 1925; bu həm də onun sonuncu səfəri oldu) Bakıya gəlir. Şairin bu gəlişi ilə bağlı P. İ. Çaqinin həyat yoldaşı Klara Erixovnanın xatirələrində oxuyuruq: “Telefon zəng çalır. Mən dəstəyi qaldıranda yenidən – bu dəfə arvadı Sofiya Andreevna Tolstaya ilə (*həmin dövrdə Yesenin hələ Sofiya Andreevna Tolstaya ilə rəsmi evlənməmişdi. Onlar Moskvaya qayıtdıqdan sonra – sentyabrın 18-də evləndilər- İsxan İsxanlı*) gəldiyini bildirən Serqey Aleksandroviçin səsini eşitdim: “Görürsünüzmü, Bakısız və bakılılar olmadan mən uzun müddət yaşaya bilmirəm, yenə Sizə gəldim. ”¹

Bu fikir Yesenin yaradıcılığının Bakı dövrünün bir fəlsəfi açıqlaması kimi qəbul oluna bilər.

ƏDƏBİYYAT

Azərbaycan dilində

1. *Eyvaz Borçalı*. Fars havaları. Bakı, “Adiloğlu”, 2010.
2. *Əli Rza Xələfli*. Şeirin bənzərsiz çiçəyi. Dostum İ. İsxanlıya məktub. “Kredo” qəzeti, № 39, 2 oktyabr 2010-cu il.
3. *Əlvida, Bakı! Daha çətin bir də görüşək*. (Tərcümə: Əhməd Cəmil). “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzeti, 6 oktyabr, 1974.
4. *Əlvida, Bakı*. (Tərcümə: Rəfiq Zəka). “Azərbaycan gəncləri” qəzeti, 29 may, 1964.
5. *Əlvida, doğma Bakı*. (Tərcümə: Eldar Nəsimli Sibirel). “Azərbaycan” qəzeti, 4 iyun, 2006.
6. *İsxan İsxanlı*. Şeir gülüstanının təkrarolunmaz çiçəyi – Serqey Yesenin. “Xəzər Universiteti Nəşriyyatı”, Bakı, sentyabr, 2010.
7. *İsxan İsxanlı*. Klassik rus poeziyasından nümunələr İsxanın tərcüməsində. “Xəzər Universiteti Nəşriyyatı”, Bakı, 2011.
8. *Knut Hamsun*. Nağıllar diyarında (Qafqaz yaşantıları və düşüncələri). Oçerk. Seçilmiş əsərləri, iki cildə, birinci cild, Bakı, 2006.
9. *Poetik tərcümələr*. 1-ci toplu. Bakı, “Xəzər Universiteti Nəşriyyatı”, 2005.
10. *Rus şairləri Azərbaycan haqqında*. Bakı, “Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı”, 1955.
11. *Səni görməyəcəm, əlvida, Bakı!*(Tərcümə: Firuz Mustafə). “Yeni Azərbaycan” qəzeti, 29 aprel, 2005; “Tac” qəzeti, 04-14 noyabr, 2005.
12. *Yesenin S. A. Şeirlər və poemalar*(Tərcümə: Əliağa Kürçaylı). Bakı, “Azərmaş”, 1975.

Rus dilində

13. *Белюсов В. Г.* Сергей Есенин. Литературная хроника. Часть-2 (1921-1925). Москва, «Советская Россия», 1970.

¹*Белюсов В. Г.* Сергей Есенин. Литературная хроника. Часть-2 (1921-1925). Москва, «Советская Россия», 1970, səh. 198 (K. E. Çaqinin V. Belausova məktubundan).

14. *Болдовкин В. А.* Воспоминания о Есенине. <http://esenin.niv.ru/esenin/boldovkin.htm>.
15. Газета «Бакинский рабочий», № 115, 25 мая 1925 г.
16. *Есенин С. А.* Собрание сочинений в шести томах. Т-6. Москва, «Художественная литература», 1980.
17. *Есенин С. А.* . Собрание сочинений в трех томах. Т-1. Москва, Издательство «Правда», 1983.
18. *Мануйлов В. А.* О Сергее Есенине. С. А. Есенин в воспоминаниях современников: В двух томах. Т-2. Москва, «Художественная литература», 1986.
19. *Хромов К.* Сергей Есенин в Баку. Газета «Коммунист Сумгаита». 3 октября, 1965.
20. *Чагин П. И.* Сергей Есенин в Баку. Сергей Есенин. Исследования. Мемуары. Выступления. Юбилейный сборник. Под общей редакцией Ю. Л. Прокушева. Москва, «Просвещение», 1967.

BAKU IN YESENIN'S GLORIFICATION

Summary

This article tells us about the great Russian poet Sergey Yesenin's life in Baku and his close ties with Baku. The role and significance of his Baku period in his general lifelong creative activity are emphasized. Extracts from his poetry, especially out of his outstanding poem "Farewell to Baku" serve as glowing testimonials of the extent to which he loved and cherished Baku. This article also gives feedback about Azerbaijani versions of translations of his poem "Farewell to Baku. " There are also some citations given by his contemporaries underlining Yesenin's great love towards Baku.

Key words: Russian poet, Sergey Yesenin, Baku, "Farewell to Baku."